

"מפרי הארץ"

"פרשת בא"

"ישראל בני מלכים"

ספר החינוך: (מצוה טז) **משרשי המצוה**, לזכור ניסי מצרים, כמו שכתבנו באחרות. וגם זה גזעו מן השורש הנזכר, שאין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעניי העם הרעבים. ועל כן בתחלת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כהנים ועם קדוש, ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו לה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושים נקבע בנפשותינו הדבר לעולם.

ואל תחשוב בני לתפוש על דברי ולומר, ולמה זה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ולא ישכח מפי זרענו, כי לא מחכמה תתפשני על זה, ומחשבת הנער ישיאך לדבר כן. ועתה בני אם בינה שמעה זאת, והטה אזנך ושמע, אלמדך להועיל בתורה ובמצוות. דע כי האדם נפעל כפי פעולותיו. ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע, ואפילו רשע גמור בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, אם יערה רוחו וישים השתדלותו ועסקו בהתמדה בתורה ובמצוות, ואפילו שלא לשם שמים, מיד ינטה אל הטוב, ובכח מעשיו ימית היצר הרע, כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים, חפץ בתורה ובמצוות, אם אולי יעסק תמיד בדברים של דופי, כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באומנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אומנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור, כי ידוע הדבר ואמת שכל אדם נפעל כפי פעולותיו, כמו שאמרנו.

ועל כן אמרו חכמים זכרונם לברכה [מכות דף כ"ג ע"ב] רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, כדי להתפיס בהן כל מחשבותינו ולהיות בהן כל עסקינו, להטיב לנו באחריתנו, כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפעלים להיות טובים וזוכים לחיי עד. ורמזו זכרונם לברכה על זה באמרם [מנחות דף מ"ג ע"ב] כל מי שיש לו מזוזה בפתחו וציצית בבגדו ותפלין בראשו מובטח לו שלא יחטא, לפי שאלו מצוות תמידיות ונפעל בהן תמיד.

לכן אתה, ראה גם ראה מה מלאכתך ועסקיך כי אחריהם תמשך ואתה לא תמשכם. ואל יבטיחך יצרך לומר, אחרי היות לבי שלם ותמים באמונת אלהים, מה הפסד יש כי אתענג לפעמים בתענוגי אנשים לשבת בשווקים וברחובות, להתלוצץ עם הלצים ולדבר צחות, וכיוצא באלו הדברים שאין מביאין עליהם אשמות וחטאות, הלא גם לי לבב כמוהם, קטני עבה ממתניהם, ומדוע ימשכוני הם אחריהם. אל בני, השמר מפניהם פן תלכד ברשתם, רבים שתו מתוך כך כוס תרעלתם, ואתה את נפשך תציל. ואחר דעתך זה אל יקשה עליך מעתה ריבוי המצוות בענין זכירת ניסי מצרים, שהן עמוד גדול בתורתנו, כי ברבות עסקינו בהם נתפעל אל הדבר, כמו שאמרנו.

חזקוני: בבית אחד יאכל לפי הפשט בבית שכל אחד ואחד בית אב יהא נאכל ולא ישלחו ממנו מנות איש לרעהו שאין זה דרך חפזון אלא דרך בני אדם הקבועים על הסעודה, אי נמי פן יפגע בהם המשחית. וכן כתוב ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר. ועצם לא תשברו להוציא ממנו המוח שלא תבואו לידי איחור כי כל עניינו דרך חפזון. ד"א ועצם לא תשברו בו לפי שהוא נאכל בחבורה וראוי לכל אחד ליטול חלקו, כתב לך שלא יקפיד איש על חלוקת העצם ואין לשברו. ד"א דינו היה להיות נאכל על השבע כדי שיהא טעם הפסח בפיו, אם ישבור בו עצם נראה כרעבתן וגרגרן. וי"מ מה שהוא נאכל על השבע היינו כדי שלא יבא לידי שבירת עצם. ואין להקשות ויהא נאכל לתאבון כדי שלא יבא לידי נותר. דהא נותר יש לו תקנה בשריפה מה שאין כן בשבירה. ועצם לא תשברו וא"ת יבא עשה דואכלו את הבשר וידחה לא תעשה דועצם לא תשברו בו, שאין ת"ל איסור שבירה שהרי כבר נאמר ככל חוקת הפסח יעשו אותו, הוי אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ויש עליו כזית בשר יש בו משום שבירת עצם הכי מתני' בפרק כיצד צולין.

פירוש הרא"ש: ועצם לא תשברו בו. לשון התלמוד פרש"י יש בו כזית בשר יש בו משום שבירת עצם. ור"ל הפשט מאזהרת השבירה לפי שיראה רעבתן אם שובר העצמות של פסח שהפסח נאכל על השבע אם כן כשאינו עליו כזית בשר למה אין בו משום שבירת עצם והלא יותר יראה רעבתן. ושמעתי האי פירוש נמנו חבורה על הפסח והמה מרובים כל כך שלא הגיע לחלק אחת מהם כזית אך צריך לחזור על המוח מהעצם לשברו אין בו משום שבירת עצם אבל אם יש עליו כזית בשר עובר ועובר שיכול לצאת ידי חובה מכזית הבשר כך שמעתי אך לשון התלמוד לא משמע כן לפי'.

ריקאנטי: בבית אחד יאכל [שם מ"ו]. כענין [ויקרא ח', ל"ג] ומפתח אהל מועד לא תצאו, והענין שתהיה הברכה מצויה שם, כענין ונטל ברכאן בחשאי, וידעת כי אין הברכה מצויה אלא בדבר הצנוע. ועצם לא תשברו בו, הטעם כדי לחלוק כבוד למדת הדין וליחודה ייחוד שלם.

"גוץ לבנת"

"מפרי הארץ"

הלכה

אורז וזיית

א' מה מברכים כשנולד בן?

תשובה: ברוך הטוב והמיטיב. (עיין סימן רכ"ה)

ב' מה מברכים כשנולדה בת?

תשובה: שהחיינו. (עיין סימן רכ"ה)

אבן העזר

א' בסעודת שבע ברכות כמה צריכים שיאכלו פת?

תשובה: שבעה אנשים. (עיין סימן ס"ב)

ב' וכמה צריך שיסיימו את הסעודה יחד?

תשובה: שבעה לפחות. (עיין סימן ס"ב)

יורה דעה

א' האם מותר לאכול לפני ברית מילה?

תשובה: אסור אלא א"כ ימנה שומר. (עיין סימן ר"ס)

ב' שלח אדם שימול את בנו האם רשאי לאכול?

תשובה: הפסקי תשובות מסתפק ולמעשה לא אלא א"כ ימנה שומר. (עיין סימן ר"ס)

חושן משפט

א' התחייב למוהל שימול את בנו האם חייב לתת לו?

תשובה: חייב. (עיין פסקי תשובה ר"ד)

ב' נתן בנו למוהל שימול אותם כמה פעמים האם מחויב להמשיך לתת לו?

תשובה: המהר"י כותב שחייב ויש מקלים בזה. (עיין סימן ר"ד)

"והאכלים כרות יכרתו"

תרגום זוהר: ובשעה שהמצרים היו שומעים קול יראתם שתפוס בתפוסה של ישראל ואינם יכולים להציל אותו, היו בוכים, והיה קשה עליהם כאלו את עצמם קשרו להריגה. ואמר הקדוש ברוך הוא: יהיה תפוס בך שותכם יום אחר יום - ארבעה ימים, כדי שיראו אותו תפוס, וביום הרביעי הוציאו אותו להריגה, ויראו אותו המצרים איך אתם עושים בו דין, וזה קשה להם מכל המכות שעשה להם הקדוש ברוך הוא, אלו הדינים שיעשו ביראתם.

לבסוף דנים אותו באש, שכתוב (דברים ז) פסילי אלהיהם תשרפון באש. אמר הקדוש ברוך הוא: אל תאכלו ממנו נא. שלא יאמרו שברצון ובתאוה של יראתנו אכלו אותו כה. אלא תקנו אותו צלי, ולא מבשל, שאם יהיה מבשל, יהיה מסתור ולא יראו אותו, אלא תקונו שיראו אותו כה שרוף באש, כדי שיהיה ריחו נודף.

ועוד, ראשו עליו כפוף על קרסליו, שלא יאמרו שחיה או דבר אחר הוא, אלא שיפירו אותו שהוא יראתם. ועוד, שלא יאכלו אותו בתאבון, אלא על השבע, דרך קלון ובזיון ועוד, עצם לא תשברו בו, אלא שיראו עצמותיו משלכות בשוק, ולא יהיו יכולים להציל אותו. ועל זה כתוב, (במדבר לג) ובאלהיהם עשה ה' שפטים. דינים רבים. ועוד נאמר, ומקלכם בידכם, ולא חרב ורמח ושאר כלי מלחמה.

"מפרי הארץ"

סימן י"ט כ' כ"א כ"ב כ"ג

בעניין: זמן ברכת ציצית - דיני לקיחת ומכירת טלית

כדת מה לעשות בציצית שנפסקו, ובטליות ישנים - דיני ציצית בבית הקברות.

א: למה אין מברכים כשקושר הציציות?

תשובה: דציצית חובת גברא ולא חובת מנא.

ב: האם חייב למעשה- טלית לצורך תכריכין כשלושב בחייו, כשלושב למדידה, כשלושב להבריא את המכס?

תשובה: בתכריכין חייב בציצית ולא יברך, למדידה פטור, להעביר המכס אפשר דחייב.

ג: האם אפשר לקנות חוטים או טלית מצויצת מישראל, מישראל חשוד, ומגוי שאינו תגר?

תשובה: מסתם ישראל אפשר, מחשוד ומגוי א"א.

ד: מ"ה חוטים או טלית מתגר גוי?

תשובה: טלית בציציותיה מותר וציצית לבד אסור ויש מקילים והאחרונים הסכימו להקל אם כל עסקו בכך.

ה: האם מותר לעשות תשיש שאינו מגונה בחוטי הציצית כשקשורים בבגד, בטלית בעוד הציצית עליו, בחוטים שנפסקו, בטלית שבלתה, ובאופן שאסור האם מועיל תנאי דאיני בודל?

תשובה: בחוטים אסור ובטלית אם היא של מצווה הע"ת מתיר והט"ז אסור והפמ"ג הסכים לאסור, ובט"ק מותר ובחוטין שנפסקו הרמ"א מחמיר, וטלית שבלתה ונפסקו ציציותיה מותר, ותנאי לא מועיל.

ו: ומ"ה הדין בכל הנ"ל תשיש מגונה?

תשובה: אסור בכל חוץ מט"ק כשנפסקו הציציות.

ז: מ"ט יש ליזהר שלא לגרור הציציות?

תשובה: שעי"ז מצוי שיפסלו וגם משום ביזוי מצווה.

ח: האם מברך שהחיינו - כשקונה הטלית כשעושה הציצית בשעת עיטוף ראשון בשעת עיטוף שני כשעושה לעצמו תפילין כשקונה תפילין כשמניח תפילין בפעם ראשונה וכשמטיל ציציות חדשים בטלית יש?

תשובה: מברך בשעת הטלת הציציות אם לא בירך אז יברך בשעת עיטוף ראשון ובדיעבד יכול לברך בעיטוף שני העושה תפילין לעצמו לא יברך וטוב שיכניס עצמו לחיוב ופטור וכל שכן כשמניח פעם ראשונה בחייו, קנה מהסוחר לא מברך וכשמטיל ציציות חדשים בבגד ישן לא יברך וטוב להתחייב ולפטור.

ט: כשמברך בשעת העיטוף מה סדר הברכות?

תשובה: קודם להתעטף ואח"כ שהחיינו.

י: למה נכון ללבוש ט"ק כל היום ומה יזהר לכל הפחות איזה סגולות יש להזהיר במצוות ציצית ובשעת ק"ש?

תשובה: כדי שיזכור המצוות כל רגע ולכל הפחות בשעת ק"ש ותפילה ומצווה זו מצלת האדם מהחטא יותר מכל המצוות וכל הזהיר במצוות ציצית זוכה ורואה פני השכינה וכל המעביר על עיניו כשקורה פרשת ציצית מובטח לו שלא יבא לידי סימוי עיניים.

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהגאון הרב יוסף שלמה ליסיצין שליט"א

"נותר בפסח"

א. שנינו בפסחים צא. דרבי יוסי מתיר לשחוט פסח על היחיד כשלא יבא לידי נותר.

ודנו האחרונים כשאנו מוצא אחרים שיצטרפו עמו ואינו יכול לאכול את כולו האם שוחטין את הפסח על היחיד, ובליקוטי הלכות בזבח תודה (ד"ה אין) דקדק מדברי רש"י שם דשוחטין דכל שיש יחיד שיכול לאכול כזית שוחטין את הפסח, וכן מבואר בחידושי הר"י מלוניל שם (בפירוש אחד), אבל בדעת הר"מ אפשר שאין שוחטין, ויעוין מרכה"מ פ"ב מק"פ ה"ב [שגם הוא העמיד מחלוקת בין רש"י והרמב"ם], ועוד אחרונים כתבו כן.

וצ"ב דעת רש"י כיצד שרי לכתחילה לשוחטו וע"י כך יעבור משום נותר, וכל הלקוטי הלכות דהוא יהיה אנוס, [וכמש"כ המרדכי דמותר ללבוש ד' כנפות בלא ציצית דהוא אנוס על קיום המצוה], אכן כבר כ' הקהילות יעקב ר"ה ס"ו ט"ז לדון לחלק בין מצות עשה ללא תעשה, דכ"ד המרדכי הוא במצות עשה, אבל במצות לא תעשה אין היתר להכניס עצמו לאנוס.

ובמנחת דבר דן בזה משום עשה דוחה לא תעשה, ולכאורה כוונתו דעשה שיש בו כרת דוחה לא תעשה אע"פ שאינו בעידנא, וכמש"כ התוס' בזבחים לג': (ד"ה לענין), ובפרט דהכא במעשה השחיטה מכניס עצמו לידי איסור נותר, ואפשר דזה חשיב בעידנא, והעירוני דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש, ובתורע"א פסחים פ"ג אות י"ג הוכיח דעשה שיש בו כרת דוחה ל"ת שבמקדש.

ב. ובהאי ענינא העירני הגר"ח יזוק שליט"א דבכל פסח שנאסר בשבירת עצם הרי מביא לידי נותר את המוח שבעצמות וכמו ששנינו העצמות ישרפו לששה עשר והתירתו תורה, ואף למ"ד נשים רשות מותרים בהקרבת פסח ולא חיישין לזה שמתירות, וכמו"כ אין צריך להביא פסח קטן שלא יהיה בו הרבה מוח ויאכל כל אחד כזית, ואי נימא דהותרה דמצותו בכך יש לדון בזה מדין ריבוי בשיעורים דכל שיש היתר במקצתו הותר כולו, אך א"כ כיצד נפרש קרא דלא תותרו בפסח ועיין, ולכאורה תליא במה שדנו בריבוי בשיעורים כשאין כל א"א ראוי, ויותר נראה דיש לחלק דכל ההיתר דריבוי בשיעורים הוא במעשה אחד, אבל כאן הוא מותר כל חתיכה בפני עצמה, ויל"ד האם י"ל דהמעשה ששוחט וגורם לנותר הוא ריבוי בשיעורים.

ג. כתב המנ"ח במצוה ח' [ח ד"ה ומכאן] ו"ל דלא שייך גם הלאו דלא תותרו כלל, כי תיכף שנפסל פקע הלאו דלא תותרו, דהתורה אזהר שלא יותר רק יאכל, אבל כיון שאינו ראוי לאכילה קודם לא שייך הלאו כלל וכו', בודאי אין חל שם נותר לענין שריפה, או לחיוב אם אכל הנותר, דלא הו"י עליו שם נותר כלל.

ויש לתמוה מהא דשנינו בפסחים העצמות והגידים ישרפו לששה עשר והיינו משום המוח שבעצמות, והרי לכאורה ג"כ לא עבר בלא תותרו דלא היה אפשר לאכול משום לא תעשה דשבירת עצם, ויש לחלק דכ"ד המנ"ח הוא בבשר שבעצמותו אין בו לאו ולהכי לא חשיב נותר, משא"כ הכא דבר אחר גרם לו, ודמי לנפסל באיסור דרבנן דכתב המנ"ח [כאן] דאינו עובר בלאו דהוא אנוס בתקנתא דרבנן ומ"מ שם נותר אית ליה.

וילה"ע מפר ואיל והלחם של שבעת ימי המלואים שנאמר בפרשת תצוה (כ"ט ל"ד) ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר באש, ובפרשת צו (ח' ל"ב) והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו, ועדיין לא נצטוו שלא להותיר שנאמר בפרשת אמור, ואעפ"כ חל שם נותר, והעירוני דמשמע דלא היה איסור להותיר, דאיך תצוה התורה לשלשה כהנים אהרן ושני בניו לאכול איל ושלשים לחמים [מלבד בהמות אחרות שהקריבו] ביום ולילה, מלבד אכילת המן שהוא עשירית האיפה שנצטוו שלא להותיר, אלא משמע שלא נצטוו שלא להותיר אלא מהנותר באש ישרף, ומ"מ היה מצוות שריפה, שוב העירוני דבאור החיים מבואר דהיה מצוה לאכול כולו, ומ"מ לא כתב שעוברים על לא תותרו וי"ל לפמש"כ המנ"ח להלן [י' ד"ה שוב] דאם משה ע"מ לקיים בו מצות שריפה מחר אינו עובר באיסור א"ש.

ובמשך חכמה סוף פרשת צו כתב דלא נצטוו בפירוש שלא להותיר אבל למדו זאת מפסח ותודה, [וצ"ע דתודה עדיין לא נאמר אלא בפרשת אמור], והגאון מלבי"ם כתב דבאמת הותרו, ועיין בנצי"ב שנקט דהוזהרו בלא תותרו.

שו"ר באחיעזר ח"ב סימן כ"ו אות ו' שתמה טובא ע"ד המנ"ח מדין כל שפסולו בדם ובבעלים טעון עיבור צורה ואיכא למ"ד דאף פיגול טעון עיבור צורה, ומה יועיל עיבור צורה והרי הבשר פסול ואינו טעון שריפה, אלמא דאף כשאין איסור להותיר יש שריפה.

העירני ידידי הרה"ג ח"מ חנון נ"י בהא דאיתא במנחות סד. דשרינן לשחוט בשבת בהמה אחרת שמינה, ומ"ש ממש"כ הר"ש סוף"ק דפרה דמביא אדם פסח קטן בן שמונה ימים שלא יבא לידי נותר, ומ"ט לא אמרינן דיביא גדול אע"פ שיבא לידי נותר כדי להביא מן המובחר כשם דשרינן להביא בשבת, [ויעוין בשאג"א סי' נ' שהק' משבת קלג: דלא שרי לחלל שבת לצורך הידור מצוה, ועי' פרי יצחק ח"א סי' כ"ח (עמ' נ') משכ"ב].

וי"ל בג' אופנים א. י"ל דשאני נותר דהוא ג"כ מדיני הקרבן, ומאי אולמי' דהאי מהאי, וביותר העירוני דאין זה מובחר שמביאו לידי נותר, משא"כ שבת שאיסור דבר אחר גרם לו. **ב.** עוד העירוני דבשחט כחושה כשמביא שמינה לכו' לא עבר איסור בשחיטת הכחושה שהי' כדין משא"כ הכא הרי עובר בנותר. **ג.** עוד אמרו דשאני קרבן בשבת דהותרה.